C/2024/1480

13.2.2024

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1151/2012 (põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta) artikli 50 lõike 2 punkti a kohase nimetuse registreerimise taotluse avaldamine

(C/2024/1480)

Käesoleva dokumendi avaldamine annab õiguse esitada taotluse kohta vastuväiteid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1151/2012 ([1]) artikli 51 kohaselt kolme kuu jooksul alates käesoleva dokumendi avaldamise kuupäevast.

KOONDDOKUMENT

„Странджански билков чай / Strandzhanski bilkov chay“

ELi nr: PDO-BG-02851 – 7.6.2022

KPN (X) KGT ( )

1. **[KPN või KGT] nimetus(ed)**

„Странджански билков чай / Strandzhanski bilkov chay“

2. **Liikmesriik või kolmas riik**

Bulgaaria

3. **Põllumajandustoote või toidu kirjeldus**

3.1. *Toote liik*

Klass 1.8. Aluslepingu I lisas loetletud muud tooted (vürtsid jne)

3.2. *Punktis 1 esitatud nimetusele vastava toote kirjeldus*

Nimetusega „Странджански билков чай / Strandžanski bilkov chay“ tähistatakse teeliiki, mida saadakse Strandža mäemassiivis kasvatatava huulõieliste (*Lamiaceae*) sugukonda kuuluva taime *Sideritis syriaca* lehtedest ja õitest. Liik on kantud Bulgaaria riikliku punase raamatu 1. köites esitatud äärmiselt ohustatud liikide nimekirja. Neid taimi kasvatatakse Strandža looduspargis toodetud seemikutest.

Taim kasvab esimesel aastal pärast istutamist vähehaaval laienevate kuplikujuliste puhmastena ja selle juurestik areneb välja sarnaselt puujuurtega. Lehed ja õievarred kasvavad välja maapinnal laiuvast juurestikust. Puhmaste läbimõõt on 100 cm ja rohkem ning kõrgus on 30–35 cm. Neil on kuni 120 õievart, mis kasvavad ja õitsevad maist oktoobrini. Õievarred kasvavad välja maapinnal hargnevast juurestikust 7–9 cm vahedega. Neil on kaks või neli sümmeetriliselt paiknevat elliptilist lehte. Õievarte ülemises osas on südamekujulised lehed. Seal paiknevad ka õied. Kultuurtaimede õievarred on 5–25 cm pikkused, sademeterohketes kasvukohtades veidi pikemad. Lehed ja õievarred on pehmed ja painduvad, kuid varjus kuivades muutuvad need paksemaks ja kõvemaks.

Taime lehed ja varred on valkjasrohelised, peente hallikasvalgete karvadega. Iga õiekobar koosneb kahvatukollastest õitest ja annab 8–12 tillukest musta seemet.

Keemilised parameetrid. Fütokeemiline analüüs näitab, et taimed sisaldavad mitmesuguseid bioaktiivseid aineid. Näiteks tuvastati Strandža piirkonnas kasvava taime *Sideritis syriaca* proovides 33 fenoolset ühendit, kusjuures mõnda neist üsna suures koguses: 16,65–18 mg kofeiinhappe ekvivalenti (CAE) grammi kohta fenoolide üldkogusest ja flavonoide 2,79–5,73 mg rutiini ekvivalenti (RE) grammi kohta kultuurtaimedes.

([1]) ELT L 343, 14.12.2012, lk 1.

Kuivatatud teetaimede niiskusesisaldus ei ületa 9–10 %. Nende värvus on keskmise intensiivsusega: 12–18 EBC ühikut.

Tee valmistamiseks keedetakse taime lehti ja õisi. Tee on kergelt magus ilma mett või suhkrut lisamata. See on värvuselt kollane kuni kollakaspunane, õrna aroomibuketiga, milles on delikaatselt ühendatud laimiõite ja basiiliku, mündi ning sidrunmelissi ja kuivatatud puuvilja aroomid. Taime eriline aroom on püsiv. Seda on tunda nii sellest valmistatud tee joomisel kui ka taimede korjamise ja kuivatamise ajal. Pakendis aroom säilib, kui ürte hoitakse nõuetekohaselt kuivades ja pimedates tingimustes.

Joogina valmistatud tee antioksüdantide toime on vähemalt 1 990 mmol/l.

3.3. *Sööt (üksnes loomse päritoluga toodete puhul) ja tooraine (üksnes töödeldud toodete puhul)*

–

3.4. *Tootmise erietapid, mis peavad toimuma määratletud geograafilises piirkonnas*

Kõik koristusele eelnevad viljelusviisid tehakse täielikult käsitsi ja toimuvad määratletud geograafilises piirkonnas.

1. etapp. Seemikute tootmine taimede kasvatamiseks

2. etapp. Taimede kasvatamine

3. etapp. Õievarte korjamine ja kuivatamine

4. etapp. Kuivatist väljavõtmine ja pakendamine

3.5. *Sellise toote viilutamise, riivimise, pakendamise jm erieeskirjad, millele registreeritud nimetus viitab*

Tootjad pakendavad kuivatatud toote kohapeal, kasutades eri liiki pakendeid: näiteks pappkarbid suurusega 40x30x13 cm; paberkotid netokaaluga 250 g ühiku kohta (toote pikemaks säilitamiseks ja edasiseks töötlemiseks, et valmistada muid tooteid); valged paberist ümbrikud, mille minimaalne suurus on 16x22 cm ja maht 25–50 g, ning muud liiki pakendid vastavalt vajadusele.

Valmistooted sorditakse suuruse ja otstarbe järgi. Varred peavad jõudma tarbijateni tervena. Kui varred on purustatud, tuleb nende eriline aroom tugevamini esile. Kohapeal pakendamine kohe pärast kuivatist väljavõtmist on parim viis tagamaks, et õitega varred jäävad terveks. Sellega kaitstakse ka toote organoleptilisi omadusi ja tunnuseid.

3.6. *Sellise toote märgistamise erieeskirjad, millele registreeritud nimetus viitab*

Lisaks standardnõuete täitmisele tuleb etiketile lisada ka tootja logo koos registreerimisnumbri ja partii numbriga. Keskel on peamine nimetus „Странджански билков чай“ (Strandzhanski bilkov chay). Selle kohal või all on sõnad „Kaitstud päritolunimetus“. Sildid on kinnitatud kaane keskele või koti mõlemale küljele. Nende suurus sõltub pakendist.

4. **Geograafilise piirkonna täpne määratlus**

Strandža geograafiline piirkond hõlmab järgmise viie haldusüksuse asulaid: Malko Tarnovo, Primorsko, Sozopol, Sredets ja Tsarevo. Kasvatamine peaks toimuma ainult sobivate kliimatingimuste ja mullastikutüüpidega (leelismullad, mis võivad ka lubjakivimeid ümbritseda) aladel, mis on võimalikult sarnased taime *Sideritis syriaca* looduslike kasvukohtade tingimustele.

5. **Seos geograafilise piirkonnaga**

5.1. *Geograafilise piirkonna eripära*

Strandža mäemassiivi eriline kliima ja geograafiline asukoht on põhjus, miks selles geograafilises piirkonnas on pärast jääaega säilinud ja ellu jäänud arvukalt tertsiaari ajastust pärit reliktliike. Mõned neist on piirkonnas endeemilised, nagu mustikas ja pohl, pontose rododendron (*Rhododendron ponticum*), Strandža seebilill ja veel 53 taimeliiki. Nende seas on ka taim *Sideritis syriaca*, millest valmistatakse teed „Странджански билков чай / Strandzhanski bilkov chay“. See taim kasvab geograafilise piirkonna valitud muldadel. Sügisesed ja varakevadised hallad ning kohati karm, kuid

lühiajaline pakane on kultuurtaimedele vähem kahjulikud. Neil on tunduvalt paremad ellujäämist ja taastumist tagavad omadused. Kuivadel suvepäevadel aurustuvad hommikune kaste ja udu kiiresti, isegi vähese päikesepaiste korral. Need on samuti kasvu soodustavad tegurid. Oma karvaste varte ja hästiarenenud lehestiku kaudu imavad taimed üksnes neile vajalikku niiskust, muutes oma värvi tumeroheliseks või kahvatukollaseks.

Taimes sünteesitakse üle 20 bioaktiivse aine. Need ained ning taime eripärane aroom on tingitud taime morfoloogilistest omadustest ning järgmistest abiootilistest ja biootilistest teguritest:

1) piirkonna lahtiste karstimuldade mineraalne ja bakteriaalne koostis;

2) geograafilise piirkonna suurim päikesepaiste tase on > 1 500 kW/m² aastas (riigi keskmine on 1 110–1 420 kW/m²). Kogu aasta jooksul tasakaalustavad päikesepaistet mereline soe ja niiske ida- ja kagutuul ning Strandža metsadest läbi puhuv lõuna- ja edelatuul, mida tuntakse traditsiooniliselt kui „valget tuult“. Need looduslikud kliimatingimused, samuti lühikesed vihmaperioodid soojal sügisel ja leebel talvel, võimaldavad pikaajalist fotosünteesi ja tagavad liigile stabiilsuse;

3) piirkonnale iseloomulik põud, eriti taime õitsemise ja varre arenemise ajal maist oktoobrini. See soodustab aromaatsete ainete sünteesimist;

4) ristitolmlemisele istandikes aitab kaasa suur hulk looduslikke tolmeldajaid, sealhulgas kümned metsmesilaste, jaanimardikate, mardikate jt liigid. Täpsemalt on tegemist lendavate putukatega, kes kannavad toitudes õietolmu õielt õiele ja viljastavad seemnealgeid. See annab liigile jõulisema järelkasvu ja geneetilise vastupidavuse. Seepärast ongi selle ürdi kasvatamise kombineerimine mesilasperede, viinapuude ja muude kultuuride kasvatamisega kohalike tootjate seas eelistatud keskkonnahoidlik põllumajandustava.

5.2. *Inimtegurid*

Inimeste jõupingutused järeleproovitud hea tava rakendamisel, mille kohaselt tuleb taime kasvatada selle looduslikule keskkonnale võimalikult sarnastes tingimustes, on taime säilimise ja paljunemise seisukohalt üliolulised. Need tavad seisnevad kõige sobivama maa ja mulla (leeliselise) valimises ja vajaduse korral selle töötlemises, lisades rohkem lupja. Samuti on oluline toota ja istutada kvaliteetseid seemikuid ning valida seemned otsekülviks ettevalmistatud istutusaladele ja ridadesse. Lisaks sellele tehakse korrapäraselt taimepuhmaste umbrohutõrjet ja ridadevahelist niitmist. Õievarred korjatakse käsitsi kord nädalas pärast kaste aurustumist, kui taimed on täielikult õitsele puhkenud (juunist oktoobrini). Eriline oskus on murda varred kahe lehe ja neist arenevate väiksemate õievarte vahelises kindlas kohas. Kogenud tootjad tunnetavad vaid sõrmi kasutades varte haprust ja küpsust. Küpsus saabub siis, kui varre ülaosas kuplikujulistes õiekobarates paiknevad õied on täielikult avatud ja nende tipud on ümarad. Kääre ei saa lõikamiseks kasutada, sest siis korjataks ka valmimata varsi, mille tulemusena oleksid organoleptilised omadused halvemad. Hea tava hulka kuulub ka päikese või elektri jõul töötavate kuivatuskambrite kasutamine. Ettevalmistatud toode pakendatakse aegsasti ehk 1–5 päeva jooksul, kui selle jääkniiskusesisaldus ei ületa 9–10 %. Toodet ladustatakse kuivas ja pimedas. Valguse käes kaotavad varred oma värvuse ja nende kvaliteet langeb.

Kõik inimeste jõupingutused selle ürdi kasvatamisel toetavad selle paremat ja pikemat füsioloogilist kasvu, samuti suuremat saagikust ja bioaktiivsete ainete pikemaajalist sünteesi. Selle tulemusena on kultuurtaimedel ka suurem väärtus.

5.3. *Toote omadused*

„Странджански билков чай / Strandzhanski bilkov chay“ on eriliste füüsikaliste, keemiliste ja organoleptiliste omadustega toode. Keemilised parameetrid näitavad, et bioaktiivsete ainete osakaal on kultuurtaimedes suurem kui looduslikult kasvavates taimedes.

Spektrofotomeetriliselt on taime värvus keskmise intensiivsusega: 12–18 EBC ühikut.

Ürdil on suur antioksüdantne toime, mis säilib ka tees.

Kultuurtaimena kasvatatud ürdi „Странджански билков чай / Strandzhanski bilkov chay“ aroom on palju tugevam kui teistel sarnastel ürtidel ning tee on mahedama ja täidlasema maitsega. See on tingitud asjaolust, et seda kasvatatakse madalamal (kuni 450 m merepinnast) ning päikesevalguse ja soojuse mõjul sünteesitakse aineid suuremas koguses ja kauem.

5.4. *Põhjuslik seos geograafilise piirkonna ja (kaitstud päritolunimetusega) toote kvaliteedi või omaduste vahel või (kaitstud geograafilise tähisega) toote erilise kvaliteedi, maine või muude omaduste vahel*

Taime *Sideritis syriaca* kasvatamise geograafilisele piirkonnale Strandžale on omane aastaringselt pehme temperatuur. Intensiivset päikesepaistet tasakaalustavad niisked meretuuled, mis püsivad aastaringselt soojad. Strandža leeliselised mullad soodustavad kõnealuse ürdi kasvatamist. Mullad võivad ümbritseda mineraalirikkaid lubjakivimeid, mis absorbeerivad ja loovutavad aeglaselt päikesesoojust ning säilitavad niiskust. Elujõulisust ja jätkusuutlikkust edendavad varakevadised ja hilissügisesed hallad, samuti hommikune kaste ja udu kuivadel suvepäevadel. Kõnealuses geograafilises piirkonnas esineb taime õitsemise ajal põuaperiood, mille tulemusena aromaatsed ained akumuleeruvad. Selline agroklimaatiliste tingimuste kombinatsioon on oluline enam kui 20 bioloogilise toimeaine sünteesimiseks taimes. Selle tulemusena on tees sisalduvate antioksüdantide toime tugevam.

Inimeste oskused taime kasvatamisel aitavad samuti kaasa bioaktiivsete toimeainete pikemaajalisele sünteesile, mille tulemusena on nende osakaal kultuurtaimedes suurem. Taimede käsitsi korjamine ning varte hapruse ja küpsuse tunnetamine on väljakujunenud hea tava, mis nõuab teatavaid oskusi. Tänu sellele on teel paremad organoleptilised omadused. Taime *Sideritis syriaca* kultuurvormist valmistatud tee on tugevama aroomi ja mahedama maitsega.

Viide tootespetsifikaadi avaldamisele

https://www.mzh.government.bg/bg/politiki-i-programi/politiki-i-strategii/politiki-po-agrohranitelnata-veriga/zashiteni-naimenovaniya/strandzhanski-bilkov-chaj/